

עזרה

עמוד הבית

עמוד הבית < יהדות ועם ישראל < מקרא [תנ"ך] < סיפורי הראשית < סיפור המבול
 עמוד הבית < יהדות ועם ישראל < מקרא [תנ"ך] < סיפורי הראשית < סיפורי הראשית ומיתוסים מקבילים

תקציר

האבובו הוא סיפור המבול הבלבי. סיפור זה השתמר במספר גרסאות. הגרסא הטובה ביותר לסיפור היא זו שהשתמרה במיתוס "עלילות גלגמש". בדף המידע סיפור המבול הבלבי מלווה בציטוטים מ"עלילות גלגמש".

המבול וה abūbū

מחברים: אבי ורשבסקי; אביבה לוטן; ד"ר רוני מגידוב; אילה פז

למרימי הגבה התמהים על הכותרת המוזרה נסביר מיד כי abūbū הוא מבול באכדית. סיפור המבול המסופוטמי, האבובו- המסופר בשפת בבל העתיקה, אכדית, דומה דמיון מפתיע לסיפור המבול הישראלי. בחפירות ארכאולוגיות ברחבי המזרח התיכון נמצאו גרסאות אחדות לסיפור המבול. נעסוק בשתיים שבהן שרידי הטקסט מלאים למדי - אתר-סוס וגלגמש.

כיצד הגיע לידינו סיפור המבול המסופוטמי?

במחצית הראשונה של המאה התשע-עשרה זנח פרקליט בריטי חסר מנוח את החיים המשעממים שבבריטניה ויצא למסע במזרח. הוא הגיע לעיר מוסול (בעיראק של היום) והוקסם מן הביצורים והמהפירים המאובקים שהיו בה. כעבור כמה שנים התברר שזו העיר העתיקה נינוה שמסופר עליה בספר יונה. שמו של הפרקליט חובב הארכאולוגיה הוא אוסטין הנרי לאיארד, והוא שחשף את ארמונו ואת ספרייתו של אשורבניפל, מלך אשור. אשורבניפל חי במאה השביעית לפני הספירה, והיה מגדולי מלכי אשור וחובב השכלה. בספרייתו נמצא אוצר בלום של כתבי דקדוק, היסטוריה, המנונים ורשומות מסחריות. הספרייה נחשפה לאחר 2,500 שנה על לוחות הטיין, התבליטים והפסלים הועברו למוזאון הבריטי בלונדון. הם נמצאים שם עד היום. בין שאר הספרים נמצא בספרייה המיתוס רחב היריעה עלילות גלגמש, כתוב על גבי 12 לוחות. שרידי תרגומים של המיתוס הזה לחורית ולחיתית נמצאו באנטוליה שבטורקיה ואף במגידו שבשיראל.

עלילות גלגמש

גלגמש היה מלך העיר אַרְךָ שבדרום מסופוטמיה מ-2,500 לפנה"ס בקירוב. בין הסיפורים שנכתבו עליו גם 'עלילות גלגמש' - הגדול שבהם. על פי 'עלילות גלגמש' יצרו האלים מטיט את אַנְפַּד, אדם שיכולתו הייתה כשל גלגמש. אַנְפַּד וגלגמש נעשו ידידים בנפש ויחד חוו הרפתקאות רבות. באחת מהן נגזר על אַנְפַּד למות. מותו הטיל אימה על גלגמש, כי הוא הבין שביום מן הימים ימות גם הוא. גלגמש סירב להשלים עם גורלו והחליט ללכת אל אַת-נפֶּשֶׁתִם, גיבור סיפור המבול. לַאֲת-נפֶּשֶׁתִם ולרעייתו העניקו האלים חיי נצח, והוא ישב בקצה העולם. גלגמש יצא למסע מפרך ומסוכן והגיע אל אַת-נפֶּשֶׁתִם. הוא ביקש ללמוד מַאֲת-נפֶּשֶׁתִם את סוד חיי הנצח. אַת-נפֶּשֶׁתִם הציע לגלגמש לזנוח את כוונתו, אך בכל זאת סיפר לו כיצד השיג את חיי הנצח. הסיפור הזה נמצא בלוח האחד עשר של 'עלילות גלגמש' (מתוך 12 הלוחות שהתגלו בספרייתו של אשורבניפל). וזה הסיפור:
 האלים הגדולים, ובראשם אלוהי השמים אַנְ ואלוהי הרוח אַנְלִל, החליטו להביא מבול שימחה את כל האנושות. אל החוכמה אַא לא היה יכול לגלות את ההחלטה לבן חסותו האנושי אַת-נפֶּשֶׁתִם, כי האלים נשבעו לא לגלות את הדבר לבני האדם. כדי להתגבר על מגבלה זו מצא אַא תחבולה. הוא פנה לגדר הקנים בדברים הבאים כאילו הוא מדבר אליה:

**'גדר קנים, גדר קנים, גדר קנים, קיר, קיר, קיר!
 גדר קנים - שמעי! קיר - הקשב!
 הו, איש שרפך, * בן אבר-תת! **
 החרב ביתך, בנה ספינה!
 עזוב רכושך, בקש חיים!
 מאס בחפצים, חלץ חיים!
 העלה לתוך הספינה זרע מכל חי!
 והספינה שאתה תבנה,
 יהיו חלקיה מדודים;
 יהא רוחבה שווה לאורכה.
 כסה אותה בגג כמו התהום.'**

(עלילות גלגמש, בתרגום אליעזר [אד] גרינשטיין, לוח יא, שורות 31-21)

* שרפך - שם עיר.
 ** אבר-תת - שם של אחד ממלכי שומר.

את-נפשיתם שמע את הדברים שאמר אָא לגדר הקנים והבין שבעצם הוא נתן לו עצה. את-נפשיתם התחיל לבנות ספינה, אולם הוא חשש שגם אנשים אחרים יבינו שצפויה סכנה גדולה. לפיכך הציע אָא לאת-נפשיתם לספר לבני עירו שהוא חושש מכעס אל השמים אָנלל, ובונה ספינה כדי להפליג במים ולהיות תחת חסות אל החוכמה והתהום – אָא:

אָא פתח פיו ודיבר,
אמר אלי, אל עבדו:
'אתה תדבר אליהם כָך:
נדמה לי שאָנלל מואס בי.
לא אוכל לשבת בעירכם;
לא אשים רגלי באדמת אָנלל.
ארד לתהום ואשב עם אָא, אדוני.
(שם, שורות 36-42)

אָא הציע לאת-נפשיתם לספר לבני עירו שעם עזיבתו ימטירו עליהם האלים ברכה. אולי בעקבות הבטחה זאת נאספו בני העיר - מנער ועד זקן - ועזרו לאת-נפשיתם במרץ לבנות את הספינה. לאחר חמישה ימים היה שלד הספינה מוכן:

ביום החמישי עיצבתי תבניתה.
כל צלע בסיפון 120 אמה; גובה צדדיה היה 120 אמות.
כל צלע בתקרתה מידתה 120 אמות.
עיצבתי צורתה וציירתי אותה.
עשיתי בה שישה מפלסים;
כָך חילקתי אותה לשבעה.*
בחלקה הפנימי עשיתי תשעה תאים.**
(שם, שורות 56-62)

* שבעה- שבע קומות
** תשעה תאים - בכל קומה תשעה תאים.

1 את-נפשיתם ביצר את הספינה, אטם אותה וצייד אותה במזון רב. כשהושלמה המלאכה הוא העלה לספינה את כל רכושו, את בני משפחתו וכן בעלי חיים ובעלי מלאכה.

[עד שקיעת [השמש], הספינה גמורה.
[היות והעלייה לספינה] קשה,
הביאו קרשי כניסה למעלה ולמטה.*
[הקרשים [רגי]עו עד שני שלישי (מגובהה).
[כל מה שהיה לי] העמסתי עליה:
כל מה שהיה לי בכסף העמסתי עליה;
כל מה שהיה לי בזהב העמסתי עליה;
כל מה שהיה לי מזרע כל חי [העמסתי] עליה.
העליתי לתוך הספינה כל קרובי משפחתי.
חיית הבר, חיית השדה,
ואף אומנים - כולם העליתי.
(שם, שורות 76-86)

* למעלה ולמטה- כדי לעלות הן למפלסים העליונים והן למפלסים התחתונים.

נקבע שאת-נפשיתם יקבל אות שיודיע לו על התחלת המבול. מזג האוויר הפך סוער.

התבוננתי בצורת היום;
להביט ביום היה דבר מפחיד.
באתי לתוך הספינה וסגרתי היטב את הפתח.
(שם, שורות 92-94)

עם שחר התגלתה תמונה מבעיתה - אל הסערה אָדד, מלווה באלים המשחיתים, מרעימים בקולם:

אימת אָדד חוצה את השמים,
והופכת את המואר לחושך.
[...] הארץ ככלי [חרש] ניפץ.
יום אחד נשבה [הרוח בארץ].
במהרה נשבה ו[... את הארץ.
היא עברה על [התושבים] כמו קרב.
איש לא ראה את אחיו;
לא הובחנה האנושות מן השמים.
(שם, שורות 106-113)

האלים עצמם נחרדו מאימת המבול, וכמה מהם התחרטו על ההחלטה למחות את האנושות. המבול נמשך שבוע. לאחר שבעה ימים התבונן את-נפשיתם בעולם:

בבוא היום השביעי, פרש (?) מן הקרב הסער, המבול,
שנאבק כמו אישה בחבלי הלידה.

**הים נרגע, הסערה שככה, והמבול נגמר.
כשהבטתי ביום, שררה דומייה.
האנושות כולה הפכה לעפר.
המרחב השטוף היה שטוח כמו גג.
(שם, שורות 130-135)**

הספינה של אַת-נַפְשֶׁתֶם נעצרה באחד ההרים ועמדה שם שישה ימים. ביום השביעי התחיל אַת-נַפְשֶׁתֶם לשלח ציפורים מהספינה. הוא שלח סנונית ולאחר מכן יונה ולבסוף את העורב. לאחר שהעורב לא חזר ידע אַת-נַפְשֶׁתֶם שהמבול תם. הוא הקריב קרבנות לאלים. האלים הריחו את ריח הקורבן והתקבצו. עם האלים בא גם אַנְלִל. הוא זעם משום שלא כל בני האדם נכרתו במבול. האלים ניחשו שאַת הדליף את המידע על המבול לַאֲת-נַפְשֶׁתֶם. אבל אַא לא התנצל על מעשיו ואף בא בטענות לַאֲנְלִל. לדעתו אסור לפגוע בכל האנושות אלא רק במי שראוי לעונש:

**אַא פתח פיו ודיבר, אמר לַאֲנְלִל הגיבור:
'הרי אתה, הגיבור, יועץ האלים -
איך יכולת להביא מבול מבלי לחשוב?
על בעל החטא הטל העונש!
על בעל הפשע שלם גמולו!
(שם, שורות 179-183)**

אַא אמר לאלים כי לא גילה לאיש את תכנית המבול, ושרמז עליה לַאֲת-נַפְשֶׁתֶם בלבד. לאחר התלבטות החליט אַנְלִל להפוך את אַת-נַפְשֶׁתֶם לבן אלמוות.
ביבליוגרפיה:

כותר:	המבול וה abūbū
שם הספר:	עלילות הראשית: פרקי לימוד במקרא עם מדריך הכנה לבגרות
מחברים:	ורשבסקי, אבי; לוטן, אביבה; מגידוב, רוני (ד"ר); פז, אילה
עורכי הספר:	אלרואי, נורית; נחום-לוי, נירית
תאריך:	תשס"ג, 2003
בעלי זכויות:	מטח: המרכז לטכנולוגיה חינוכית
הוצאה לאור:	מטח: המרכז לטכנולוגיה חינוכית
הערות:	1. על פי תכנית הלימודים החדשה לחטיבה העליונה. 2. נורית אלרואי ערכה את פרקי הספר, נירית נחום-לוי ערכה את הנספחים והמקורות. 3. הספר פותח במסגרת היחידה להוראה מותאמת במרכז לטכנולוגיה חינוכית.

החומר במאגר זה הינו לשימוש פרטי ולשימושם של מורים ותלמידים לצרכים לימודיים בלבד. אין להפיץ, להעתיק, לשדר או לפרסם חומר כלשהו מתוך המאגר, ללא הסכמה מראש ובכתב של בעלי זכויות היוצרים השונים, המצויינים בתחתית כל פריט.

סמן מאמר כחשוב

הצג פרטים דומים

העתק קטע למסמך עריכה

גרסת הדפסה

חזרה
לראש העמוד